

POPRZYSIĄC (82) *vb pf*

W inf -c (14), -dz (10).

o jasne.

inf poprzysiąc (24). ◇ *fut* 1 sg poprzysięę (1) *BibRadz*, [poprzysięę *DiarPos*]. ◇ 3 sg poprzysięę (6), [poprzysięę *TomZbrudzBrul*]. ◇ 1 pl poprzysiężymy (1) *RejZwierc*. ◇ *praet* 1 sg m poprzysięgłem, -m poprzysięgł (6). ◇ 2 sg m -ś poprzysięgł (3). [f -ś poprzysięgła.] ◇ 3 sg m poprzysięgł (24). f poprzysięgła (1). ◇ 1 pl m pers -chmy poprzysięgli (1). ◇ 3 pl m pers poprzysięgli (5). ◇ *plusq* 3 sg m był poprzysięgł (1) *LubPs*, beł poprzysięgł (1) *PaprUp*. ◇ *con* 3 sg m by poprzysięgł (4). ◇ *pass con* 3 sg f by się poprzysięgła (1). ◇ *part praet act* poprzysięgłszy (3).

Sł stp notuje, *Cn brak*, *Linde XVI w.:* poprzysiędz.

1. *Uroczyście obiecać, ślubować; iurare PolAnt* [w tym: *co* (46)] (52) : *LubPs* V4v; profzją o to/ coś *W.K.Z.* powinien/ á coś poprzysięgł. *LeszczRzecz* A6v; *RejAp* 86; niechby dano moc łędziam ná feymie obránym/ áby oni [...] ná mieyfce zmártych [sędziów] infze obieráli y ftáwili: taką wiernością/ iáką poprzysięgli [*quam iureiurando dedissent*]/ gdy ie ná ten vrząd obierano. *ModrzBaz* 93; *SarnStat* 117.

poprzysiąc komu (21): Poprzyięgł Pan wierną prawdę Dawidowi łudze fwemu/ A ni w czym go nie omyli tak iáko to przyrzekł iemu *LubPs* dd2v, Yv, dd2, dd2v *marg*; iżby [*Pan Bóg*] to wypełnił co przodkom wálzým/ Abráhámowi/ Izáákowi y Iákobowi poprzysięgł. *BibRadz Deut* 9/5, *Gen* 24/9, *Ps* 132/11; [król] pytał nas poddáných fwych/ winieni on nam co więcey w Polfzce iścić nád to co nam poprzyięgł/ czyli nie. *OrzRozm* E3v, F3v; *OrzQuin* K3v; *RejAp* 116; *RejPos* 195v, 232v, 320v; Iam was wjwiodł z Egiptu/ y wprowadziłem was do ziemie tey ktorąm poprzyięgł ojcom wálzým *SkarŻyw* 557, 346, 481, 503; Litwá poprzyięgła wiarę Pánom fwým *SarnStat* 988 *marg*; *PowodPr* 15. *Cf* »poprzysiąc ślub«.

cum inf (6): *OrzQuin* X4; *RejZwierc* 186v, 195; Potým [król] klęcząc poprzyięgł wżytko trzymać trwale/ Y ze wżytkich sił fluby swoie łpełnić w cále. *StryjWjaz* C2, A4v; *WysKaz* 29.

cum A cum inf (1): bo nie Królom Królestwo Pan Bóg/ ále Káplánom Káplánstwo wieczné być poprzyięgł *OrzQuin* K3v.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z *zapowiednikiem*: *to* (5), *ono* (1); *iż, że* (8), *zaimek względny* (1)] (9): A mocnym ya to poprzyięgł z vmyłtu łtałego/ Zem vmyłlił tak pilnye łtrzedz ładow Bołtwá twego *LubPs* bb4, dd2; Iużechmy łtyłzeli iáko nam Pan poprzyiędz raczył [...] / iż nam ma w pociechach náłzich á w obietnicach swoich pewny koniec vczynić. *RejAp* 87v; Y [*Herod*] poprzyięgł iey [*Salome*] tho: Iż iey wżytko miał dáć oczby go byłá iedno prošlá *RejPos* 320v, 296, 232v; A Iakob chciał áby mu ono poprzyięgł/ iłz mu pierworodność przedał. *SkarŻyw* 346, 389, 481.

W przeciwstawieniach: »poprzysiąc ... odmieniać, łamać, rozerwanie czynić« (1): [*Bogu nie podoba się*] ten/ kto Bogá poznawłzy/ y wiarę fwą mu w iedności poprzyięgłzy/ zásię ią odmienia/ łamie/ rozerwanie czyni *PowodPr* 15.

Zwroty: »przysięgą, mocnym zaślubieniem poprzysiąc« [*szyk zmienny*] (2:1): Przyięgá/ ktorą Pan poprzyięgł Dawidowi krolełthwo Páná Kryłtułowe *LubPs* dd2v *marg*; *RejPos* 296; *RejZwierc* 195.

»poprzysiąc sam na się« (1): y wczynił [Mojżesz] między nimi [ludem] y Pánem Bogiem przymierze/ [...] w którym im Bog poprzyściągł łam ná fię/ iłz ich Bogiem/ obrońcą/ y dobrodzieiem miał być ná wieki *SkarŻyw* 481.

»poprzysiąc ślub [komu]« (1): ROłpomni moy miły Pánie ná Dawidá [...] / Ktory był mocnie poprzyściągł tákowy ślub Pánu łwemu/ A przyrzekł gi łtale zdzyerzeń Bogowi łakobowemu. *LubPs* dd2.

Szeregi: »obiecáć i poprzysiąc« (1): włzitko co bel obiecal y poprzisiagl iako prawi Chreťianłki Pan ztrzymal iwiecei ieczce prziczinil *PaprUp* C4v.

»(i) poprzysiąc i potwierdzić« [szyk zmienny] (1): A to włzyłtko záráz łkoro wýsiędźie z morzá ná brzég, ma poprzyściadz y potwiérdzić *SarnStat* 109; [te wszystkie artykuły mnie od was podane i potwierdzę, i poprzysiężę. *DiarPos* 152].

»zaślubić a poprzysiąc« (1): A ták ku końcowi przypomina/ iáko Pan Bog záłlubił á poprzyściągł to Dawidowi/ iłz miał w łáłce chowáć to krolełtwo iego *LubPs* dd2.

a. Potwierdzić przysięgą ważność [w tym: co (13)] (14) : gdi łzye wrocza. a pan Voyewoda polli łzwoye pollye ye^{so} K.m. bendzye raczil przimyerze tho {po}prziłzyancz y lyłthi łzwoye łwolyam rad łwoych dacz. *LibLeg* 11/185v, 10/150, 11/185v; *ActReg* 33; *SarnStat* 101; [Zygmunt August] W 10. lat koronowan roku 1530. Práwá poprzyściągł 1537. Vmárl y pochowan w Krákwie 1572. wieku 52. *KlonKr* F2v.

poprzysiąc komu (4): Abowiemeł ty wziáł przymierze wieczne z człowieczem národem ktoreł mu y poprzyściągł *RejPs* 131; *ActReg* 20; *SarnStat* 117; To im [sektom] tełz y konfederácią ich poprzyściąc? Zadná miárą. *PowodPr* 39.

W charakterystycznych połączeniach: poprzysiąc konfederacyją, podanie, prawa (3), przymierze (5), przywileje (privilegia) (3), swobody, wolności (3).

Zwroty: »poprzysiąc na bostwo [= boskość] swoje« (1): Bo mi fie niezda/ ábych kiedy miał złámáć to przymierze/ ktorem záłóżył z ludem łwoiem/ y z Dawidem flugą łwym y poprzyściągłem ie ná bołtwo łwoie *RejPs* 132v.

»poprzysiąc wedle przysięgi, roty« (2:1): Napiersza. Aby prawa, wolności, swobody. y przywileie nasze poprzyściągł. wedle przysięgi Krola Henryka, y Krola Stefana, y swojei *ActReg* 39, 21 [2 r.].

2. praw. Zeznać, oświadczyć pod przysięgą [w tym: kogo, co (17)] (21) : cuiquidem ... ius decrevit cum mettercio coniuare alias poprzyłzancz *ZapMaz II Ł* 7/67v; Ile tedy nakłádw łtroná łzukáiąca ich poprzyłyżę/ tyle łtroná obwiniona powinná ie zápláćić. *GroicPorz* dd2v; A to ták łtáwić ósmnáłćie łwiadkow v łádu/ [...] z onegoł powiátu/ álbo z Woiewodztwá gdzie fię łtał gwałł/ A gdy poprzyłyżę/ tedy gwałłownik gárdłó tráći *UstPraw* Bv; A kto komu zábiye źrzebię we trzech lat álbo we czterech/ tákiego [źrebaka] zápláćić iáko gi poprzyłyżę ten czyy źrzebiec był. *UstPraw* E4v, D2, G; A gdzieby Kommiłsarz podpíławłzy fie ná innotescentią/ nie przyiáchał ná termin/ przepada łtronie łto grzywien/ o ktorą *forum* ma mieć ná Trybunale/ *excepta vera infirmitate*, ktorą wedle práwá powinien poprzyściadz. *SarnStat* 846; Y tákowa przysięgá [która ma za łwiadka samego Boga]/ należy tełz do pochwały Pána Boga/ iáko łftney prawdy: gdy iedno według Proroká ma te trzy ółtrožności: naprzod prawdę/ áby fię poprzyłyżęłá y prawdziwa rzecz/ y prawdziwie iáko w łercu

ieft: druga rzecz: rozładek: żeby fię przysięgá działá/ nie lekkomyślnie/ [...]. Trzečia ostrożność ieft: áby fię działá w íprawiedliwósci *PowodPr* 47.

poprzysiąc na co (1): *SarnStat* 1160 *cf Ze zdaniem dopełnieniowym*.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): A ielliby on czyie bydło záięté/ nie znał sie do szkody/ mieniąc że nie przez iego dobytek wczyniona byłá/ tedy ma ná śwá škodę ono poprzysiędz/ iáko to bydło záięté ieft ná téy škodzie/ y przez niego wczyniona *SarnStat* 1160.

a. *Oskarżyć pod przysięgą, potwierdzić przysięgą oskarżenie* [w tym: kogo (11)] (12) : A yefthliby szwyathkow nyemyal then obwynyony, thedi Wathaman ma go poprzysięzancz. a gdi przyfzyzancz thedi on obwynyoni ma placzicz ony dany *MetrKor* 40/817, 40/815, 816; Thedy on czo mv Vyná daye o zlodzyeyfthwo ma ízam poprzysięzancz a mago dacz obyefzyycz *LibLeg* 6/115, 6/116 [3 r.], 156v; Y także sie potym sftáło/ że oni niefláchetnicy przeniellí iá onym fáłfzywym świádecstwem fwym do mężá y do wrzędu y poprzysięgli iá/ ták iż iá było iuz y ná gárdło fskazano. *RejZwierc* 201v, 126; tákíe ieft práwo/ że ná rány ma ten przysiędz kogo rániouo [!]/ y tego poprzysiędz kogo obwiníl *GórnRozm* I.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): A gdy vyrzeli onę dziwná ftałość iey/ iż żadnemi namowámi iey wwieść nie mogli/ wnet sie iáko zli do pogrozek rzucili powiedáiac iey/ iż iellíże nam nie pozwolífz/ tedy cie poprzysięzimy ízechmy cie tu w tym fádu záfáli z młodzieńcem *RejZwierc* 201v.

3. *Zobowiązać do czegoś pod przysięgą; adiurare Vulg, PolAnt; iureiurando, obiurare, obligare, obstringere, restringere Mącz; iurare PolAnt* [w tym: kogo (8)] (9) : *HistJóz* E4; Siodmego roku popláł/ íobie íoiáda kápłán/ po Rycerftwo y Sethniki/ y w wiodł ie íobie do kościołá Páńfkiego/ y wczyníl fnimi ímowę: á poprzysięgfly ie w domu Páńfkim / vkazał im fyná Krolewfkiego *Leop* 4.*Reg* 11/4; *Mącz* 256c, 351b; [adiurabitque eam y poprzý(ł)zezy yv [= ja] [...]/ ktorem czy przeklynął *TomZbrudzBrul* *Num* 5/19; Poprzysięgl thedy Saullud [lege: Saul lud]/ mowiac: Przekłety mąż ktoriby iadł chleb przed wieczorem *Leop* 1.*Reg* 14/25 (*Linde*)].

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym: aby (3), iż (2)] (5): y poprzysięgl ye [*Józef bracią swojā*] iż by zfobā wzyeli kolci iego zeiptu á potym vmárl *HistJóz* E4v, E4; *BibRadz* *Gen* 24/3, 2.*Esdr* 13/25; Aliquem sacramento rogare, Podprzysięgá [!] kogo pytać/ poprzysięc áby prawdę wyznał. *Mącz* 363b.

Zwroty: »poprzysięc przez (Pana) Boga« (2): A poprzysięgę cię przez páná Bogá Niebá y ziemie [*iurare faciam te per Dominum Deum coeli, et Deum terrae*]/ ábyś nie brał żony fynowi memu z corek Chánáneyczkow *BibRadz* *Gen* 24/3, 2.*Esdr* 13/25.

[»przysięgá poprzysięc«: [*szpiedzy Jozuego do Raab*:] Będziem wolni od tey przyfięgi kthorás nas záfiazálá/ á poprzysięglá [*ab hoc iuramento, quo adiurasti nos*] *Leop* *Ios* 2/20 (*Linde*).]

[*Szereg*: »záfiazác a poprzysięc«: *Leop* *Ios* 2/20 (*Linde*) *cf* »przysięgá poprzysięc«.]

Synonimy: 1. obiecać, potwierdzić, przyrzec, zaślubić, 3. obowiązać.

Formacje współrdzenne *cf* PRZYSIĄC.

Cf **POPZRYSIĘGLY, POPZRYSIĘZENIE, POPZRYSIĘŻONY**